

ÚJ NYÁRFAJTÁK TÉRFOGATVIZSGÁLATA

Az ERTI Tiszántúli Kísérleti Állomásán 1985 óta folytatunk vizsgálatokat az új nyárfajták térfogatadataival kapcsolatban. Mérési eredményeink azt bizonyítják, hogy az egyes nyárfajták alakszámai, alakmagasságai között számottevő eltérések vannak. Ez azt jelenti, hogy a *dr. Sopp László* által kidolgozott óriásnyár fatérfo-gattábla használata valamennyi nemesnyárfajtára, az erdőgazdaságban egyoldalú té-vedéseket eredményez (fajtától függően fatérfogat alá- vagy fölébecslése).

1987-ben az 'I-214', 1988-ban pedig az OP-229 fatérfogatfüggvényét készítet-tük el.

Az 'OP-229' 1972 óta van köztermesztésben. Ebből következően véghasználati ko-rú állományokat még nem volt lehetőségünk vizsgálni. 8-31 cm-es átmérő, 8-23 m-es magassági intervallumban végeztünk méréseket, tehát a függvény használatát is csak itt tartjuk indokoltnak.

Elsődleges célunk a *dr. Király László*-féle függvény paramétereinek meghatározása volt, amelyeket regressziós illesztéssel számítottunk ki.

A függvény általános alakja:

$$v = D^2 \cdot \frac{h^{k+1}}{(h-1 \cdot 3)^k \cdot 10^8} \cdot (p_1 \cdot D \cdot h + p_2 \cdot D + p_3 \cdot h + p_4)$$

ahol 'k, p₁, p₂, p₃, p₄' a keresett paraméterek.

Ezeknek megfelelően számított paramétereink az 'OP-229' nyárra a következők:

összesfára: k = 1

$$p_1 = 2 \cdot 1245$$

$$p_2 = -40 \cdot 2486$$

$$p_3 = -92 \cdot 6179$$

$$p_4 = 5064 \cdot 69$$

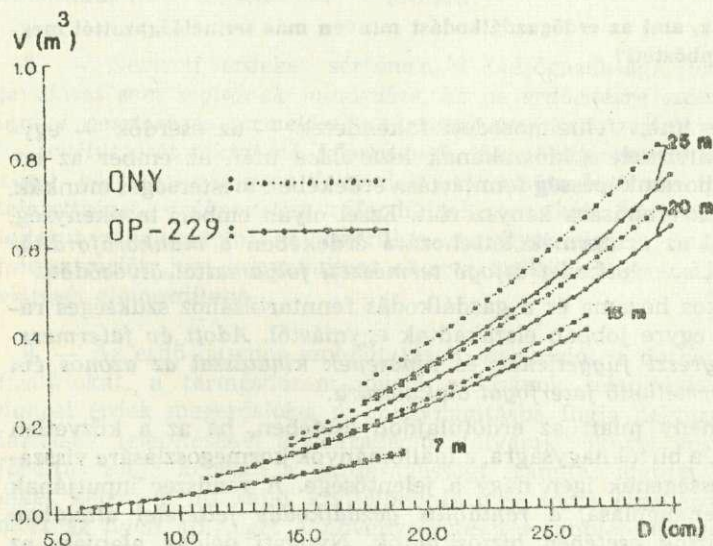
vastagfára: k = 1

$$p_1 = 5 \cdot 9704$$

$$p_2 = -111 \cdot 6850$$

$$p_3 = -120 \cdot 7727$$

$$p_4 = 4846 \cdot 89$$

ÓNY és OP-229
összesfatérfogata az
átmérő függvényében
(különböző fámagas-
ságoknál)

Az átmérő és magasság növekedésével egyre nagyobb hibát követünk el ugyan-azon paraméterek alkalmazásával. Ezért szükségesnek tartjuk a köztermesztésre engedélyezett nyárak további térfogatvizsgálatait, hogy minél pontosabban tudjuk megállapítani nyárasaink élőfakészletét.

HATALOM, TULAJDON, HATÉKONY- SÁG AZ ERDŐGAZDÁLKODÁSBAN*

DR. SOMKUTI ELEMÉR

* Megvitatás végett közli a szerkesztőbizottság.

Rendhagyó idöket élünk. A szellemi műhelyekre háruló felelősség fokozódik, hiszen erjesztői, kezdeményezői kell, legyenek a szemléletet alakító vitáknak, a közvélemény gondolatra ébresztésének. Nem tagadhatjuk, mára nagyon időszerű, hogy a holnapért való küzdelmes, nemzeti sorskérdéssé vált gyors átalakulás, útkeresés dolgait szakmánk vonatkozásában is lereagáljuk. Igaz, a hosszú időn át megszokottá vált fogódzkodó, az örökérvényűnek hitt ideológiai vezérfonal ma hiányzik és az nehezíti, sok tekintetben kockázatosá teszi a személyes elgondolások nyilvánosságra hozatalát.

Mit támogassunk hát, merre vegyük az irányt?

Kérdések, amelyekre, ha vitára okot adó is lesz, elengedhetetlen megkísérelni a válaszadást, mert a gondolati alapot nélkülözö cselekvés nem lehet több ismeretlen veszélyeket vállaló sötétben való tapogatózásnál. A jövő, a továbblépés megítéléséhez abból indulhatunk ki,

mi az, ami az erdőgazdálkodást minden más termelőágazattól megkülönbözteti?

Vegyük sorra:

1. — A természetes úton felhalmozódott fakészletek — az őserdők — egyszerű kihasználása, kitermelése idöszakának lezárulása után az ember az erdők fennmaradása, a hozamképesség fenntartása érdekében mesterséges munkák, fatermesztési feladatok ellátására kényszerült. Ezzel olyan emberi tevékenység, munka született, ahol az árutermék létrehozása érdekében a munkaráfordítás egy rendkívül hosszú, sok évtizedet átfogó természeti folyamattal ötvözödt.

2. — Az erdőbirtokos hozama és a gazdálkodás fenntartásához szükséges ráfordítás ettől kezdve egyre jobban elszakadtak egymástól. *Adott év fatermesztési ráfordításai nagyrészt függetlenek és nincsenek kihatással az azonos évi hozamnagyság, a kitermelhető fatérfogat alakulására.*

3. — Fenti körülmény miatt az erdőtulajdon esetében, ha az a közvetlen megélhetést szolgálja, a birtoknagyságra, a faállományok kormegoszlására visszavezethető hozamképességének igen nagy a jelentősége. A rendszer inputjának és outputjának összehangolása, *a rentábilis gazdálkodás feltételei általában csak nagyobb erdőbirtok esetében biztosíthatók.* Nyugati példák alapján, az ilyen családi birtok 200—2000 ha közötti kell, legyen.

4. — Azok a remények, amelyek a családi tulajdon, a földbérlet, részvénykötvénykibocsátás mezőgazdálkodási jelentőségéhez próbálják mérni a hazai fatermesztés differenciáltabb fellendítésének ügyét, *hiú ábrándok maradnak.*

5. — Az erdőterület növelése, mezőgazdasági földeknek erdőként való hasznosítása kifejezetten árutermelési megfontolásból se korábban, se ma nem tekinthető szűken vett tulajdonosi érdekeknek. *Olyan, hosszú megtérülési időt követelő befektetés ez, amelyre — az elmúlt 40 év híven tükrözi — csak a közérdeket szem előtt tartó állam vállalkozhat.*

6. — Arra kell felkészüljünk, hogy gazdálkodásunkban a tulajdonlás és szervezeti rendszerek bármilyen új formái mellett *sem remélhető az állami költségvetésnek az erdőterület-növelés terhei alóli mentesítése, költségeinek érzékelhető formájú csökkentése.*

7. — A valóságos tulajdon, tulajdonos törvényesítésével a termelőszövetkezetek erdőtelepítési tevékenységének jelen formájú, azaz állami célcsoportos beruházási keretből való finanszírozása már csak azért sem maradhat változatlanul, mivel az állam korábbi, közvetlen hatalomgyakorlása, a gazdálkodás minőségét, színvonalát meghatározó előírásai várhatóan törvényileg tiltott beavatkozásnak fognak minősülni. *Az állam tehát vagy tulajdonjogot szerez bevitt tőkéje erejéig, vagy a tsz beerdősítésre váró területeit kell, megszerezze, megvegye, mielőtt azon erdőt létesítene.* Ezzel nem arra kívánunk utalni, hogy a nem állami tulajdonú erdőkben az erdőterv szerinti gazdálkodást meg kell szüntetni. Arról van szó, hogy a tervek előírásai a gazdálkodó, a tulajdonos érdekei, anyagi lehetőségei figyelembevételével kell, készüljenek. Ezért csak minimális követelményeket meghatározó előírásokat lehet majd államilag számon kérni. A tulajdonos szabad elhatározására fog tartozni, hogy előnyeit felismerve, milyen belterjességű gazdálkodást ítél érdekeit legjobban kielégítőnek. Fontos lenne, hogy önámítás nélkül gondoljuk végig, távlati céljaink maradéktalan megvalósítása érdekében szükségessé vált az állami erdőtulajdon dinamikus növelésének előtérbe állítása.

8. — Nemzeti érdeket sértőnek, a mezőgazdasági termelés hatékonyságjavulását *sem segítőnek minősülne, ha az erdősítésre szánt összegekkel az állam a veszteséges termelőszövetkezetek átmeneti, rejtett megsegítését, szociális segélyezését tekintené feladatának.* Az anyagi gondokkal küszködő szövetkezet bármilyen szigorú feltételek betartására is tenne ígéretet, vállalna kötelezettséget, erdőnevelési ráfordításait, munkáit kényszerhelyzetében szüneteltetni, elhanyagolni kényszerülne. Az ilyen ügyek rendezése rengeteg adminisztrációt, jogi bonyodalmat okozna anélkül, hogy a kítűzött gazdasági cél elérését előmozdítaná.

9. — Az erdő hasznos szolgáltatásait, az eróziót, a deflációt megfékező védőfásításokat, a terméshozam-növelő erdősávok telepítését a valóságos tulajdonosi érdek megerősítése új megvilágításba fogja helyezni. Véderdők, védőfásítások telepítésénél a degradációs folyamat okozta veszteség és többletráfordítás fogja képezni a gazdaságossági számítás alapját. Ahol ez magas értéket képvisel, ott saját kivitelben is meg fogja érni erdőtelepítést tervezni, mert az ilyen költséget a növénytermesztés többleteredménye többszörösen is vissza fogja téríteni. A gazdálkodók ilyen elhatározását az állam célszerűen úgy ösztönözheti, ha a kivitelezést kedvezmények nyújtásával (ingyenes csemete), vagy adóelengedéssel segíti. Az erdőtervényben előírható lenne, hogy az ilyen *védőfásításhoz minden, az erdőtelepítéssel előnyhöz jutó szomszédos tulajdonos anyagilag hozzájárulni köteles.*

10. — Kiváló növekedést biztosító termőhelyeken, kimondottan fatermesztési célzattal, *gyorsan növő fajok faültetvényeinek a létesítése, állami pénzforrás, hozzájárulás igénybevétele nélkül is kifizetődő lehet.* Az ilyen ültetvények létesítési költségeihez az államnak csak akkor kellene kedvezményeivel hozzájárulnia, ha erre, vagy csereterületére (váltógazdálkodást feltételezve) a tulajdonos erdő művelésiágot jegyeztetne be.

11. — Az önkéntes erdőtulajdon-vásárlás várhatóan nem válik vonzó tőkekihelyezési, -befektetési megoldássá. Több a valószínűsége annak, hogy *sor fog kerülni vágáskorhoz közelálló, faállományrészletek lábbon való értékesítésére, vásárlására.* Ez az erdőtulajdonost olyan mozgástérhez, olyan pénzforráshoz juttatja majd, amivel beruházásait előbb valósíthatja meg. Az értékesítés okozta haszonkiesést okos fejlesztéssel nemcsak pótolhatja, de versenyképessége javításával, kunjunkturális lehetőség kihasználásával túl is haladhatja. A tőkét elhelyező vevő vásárlási szándékára is többféle okot lehet felsorolni. Szándékát motiválhatja az infláció miatti tőkeátmentés szándéka, a tőkehozádkra, a kereslet árfelhajtó hatására való spekulálás, de lehet alapanyag gondjainak csökkentése, biztonsági tartalék képzése faipari üzeme számára.

12. — A környezet megóvását is magában foglaló társadalmi érdekünk, hogy a tulajdonformák gazdagodása, a jogi szabályozás reformálása ne vezessenek a gazdálkodás elaprózódásához, ne idézzék elő a már meglévő erdőterület és élőfakészlet értékcsökkenését se. A bérleti viszonyban, családi vállalkozás, gmk formájában elképzelt munkák itt nem vonatkozhatnak a gazdálkodás egészét átfogó (vetéstől aratásig terjedő) tevékenységi körre, hanem csak ennek egy vagy több, jól elkülöníthető, meghatározott idő alatt elvégezhető részére. *A tulajdonviszonyokhoz való szoros kapcsolódás nem feltétele az erdőgazdasági munkák vállalkozási alapra helyezésének.* Állami vállalatunk, az EFAG-ok szervezeti rendszerén belül nagy előrelépést jelentene, ha a fatermesztési feladatok, erdőművelési teendők vállalati szervezeti részlegei fokozottan önállóulhatnának, a fakitermelő és fafeldolgozó részlegekkel, üzemekkel piaci árukapcsolat jellegű kapcsolattartást alakíthatnának ki. Előbbiek a tőkehozádk és favagyon gazdagítása, utóbbiak a piaci verseny, a nyereség, a hatékonyabb munka érdekeltiségi alapon tevékenykedhetnének, évente kialakított, közös kompromisszumok alapján.

Szakmai kérdésekben járatlan körökben talán csodálkozást vált ki, hogy

a „nyitás” jelszavával mi az állami erdőtulajdon növelését, gazdálkodáson belül a fatermesztésnek állami vagyonkezelő szervekre bízását szorgalmazzuk.

Szaktevéleményünket talán elegendő *Kaán Károlyra* emlékeztetni, vagy azokra a szakemberekre, akik 1945 előtt hangot adtak a nagyüzemi (állami) erdőgazdálkodás szükséges kiterjesztésének hazánkban. Bármennyi akadály leküzdésével is járjon, ezeknek a gondolatoknak érvényt kell szerezniük. Meg kell értetnünk, hogy

az erdőgazdálkodásra — hivatalos megítélésétől függetlenül — a mezőgazdasági növénytermesztés szabályai nem húzhatók rá, a hatékony gazdálkodásnak itt mások a feltételei.